

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה



יום חמישי י"ד כסלו תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות קד.
דף היומי בהלכה: מסעיף ב' עד סעיף ד'.
מוסר: חובת השמירה פרק ג' מ"והנה ידוע" עד תחילת פרק ד'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ג 'והחכם המבין' עד פ"ד 'והשביעית'.

הדף היומי בהלכה

האם ישנם אופנים שבהם מותר להשקות צמחים בשבת?



וקרקע שאינה מיועדת לחרישה כלל, ואין בה צמחים, או שיש בה צמחים
שההשקאה אינה מועילה להם כלל, וכגון שכבר השקו אותם במידה כזו
שתוספת מים אינה משמעותית כלל עבורם - מותר לשפוך עליה מים, כיון
שאינן שם חרישה על שפיכת מים בקרקע כזו, ואין בהשקאתה כל זריעה.
[שו"ע שלו, א, משנ"ב כו-כו, ושעה"צ יח; וראה שו"ע שלו, א, ומשנ"ב ה; ביאורים
ומוספים דרשו, 13 ו17; וראה שם, 15]

השקאת קרקע שיש בה צמחים, במים, אסורה בשבת משום מלאכת
'זורע', כיון שהמים מסייעים לצמיחת הזרעים. ואף השקאה שאינה מועילה
לצמיחת הזרעים, אך מועילה לשימור מצבם - אסורה.
ולדעת פוסקים רבים, השקאת קרקע אסורה גם משום מלאכת 'חורש',
כיון שהמים מרפים את הקרקע ומכשירים אותה לחרישה. (ויש אומרים
שאינן אסור חורש בהשקאה, אף בקרקע העומדת לחרישה).

הדף היומי בהלכה

האם מותר לשפוך מים לכיור שפתח צינור הניקוז שלו הוא בגינה?



וכיור שצינור הניקוז שלו פתוח לקרקע שיש בה איסור 'חורש' או 'זורע'
(ראה לעיל) - אם הצינור קצר והמים זורמים ישירות אל הקרקע, אסור
לשפוך מים לכיור; ואם הצינור ארוך, באופן שהמים זורמים לאורכו במשך
זמן מה, ולאחר מכן נשפכים אל הקרקע, יש מתירים לשפוך מים לכיור,
ויש אוסרים.

בהמשך לאמור: אסור ליטול ידים על גבי צמחים, אם יתכן שיש תועלת
בהשקאתם, אבל מותר ליטול ידים על גבי קרקע (כשאין בכך איסור 'חורש',
ראה לעיל) במקום שבו אין הצמחים יונקים מהקרקע, למרות שהמים
יחלו ויגיעו אל הצמחים.
ובקרקע שיש בה עצים - יתכן שאסור ליטול ידים כי אם במרחק רב
מהעצים, כיון שיניקת שורשי עצים מתפרסת רחב מאוד, ועשויה
להגיע עד למרחק של כ-14 מטרים.

[שו"ע שלו, א, ומשנ"ב כו; ביאורים ומוספים דרשו, 14 ו16; בהרחבת המקור]

הדף היומי בהלכה

האם מותר ללכת על גבי עשבים בשבת?



לכתוב במשלי: "וְאֵץ בְּרַגְלִים - חוֹטָא".
ויש שהוסיף טעם לדבר - שאנו מניחים כי במהלך הריצה ייתלשו עשבים
כאלו המפריעים לריצתו, ונוח לו בכך שייתלשו; ולכן יש להימנע מהריצה,
למרות שתלישת העשבים היא מלאכה 'שאינה צריכה לגופה', ו'מקלקל'.

מותר ללכת על גבי עשבים בשבת, למרות שהדבר עלול לגרום לתלישת
עשבים; כיון שאין כוונת ההולך לכך, ואין הכרח - 'פסיק רישא' - שאכן
ייתלשו עשבים; ואף כשהעשבים ארוכים, וההולך יחף, שאז מצוי שהעשבים
נדבקים ברגליו - אין זה פסיק רישא שייתלשו.
אולם, יש להימנע מריצה, ואולי אף מהליכה מהירה, על גבי עשבים ארוכים,
כיון שבאופן זה פסיק רישא הוא שייתלשו עשבים. ובגמרא הסמיכו זאת

[שו"ע שלו, ג, משנ"ב כד-כה, וביה"ל ד"ה מותר; ביאורים ומוספים דרשו, 12]

בימי מלחמת העולם השנייה הפיצה חברת תכשיטים באמריקה טבעות שעליהן חקוקות האותיות 'גזי'. במודעות העיתונים פורסם שאתיות אלו היו חקוקות על טבעות של גיבורי מלחמה יהודיים



"גם זה יעבור": נוסחת הקסם העתיקה לשמירה על מצב רוח מאוזן...

הגאון רבי יוסף ישראל דייטש בספרו 'בן גרני' מוסיף פרטים רבים עלומים בקורות הטבעת הסגולית, אותם מביא הוא בשם מדרש אשר לא מצאנו מקורו: "ואיתא במדרש, דוד המלך עליו השלום קרא פעם אחת את צורף הזהב, וציווה עליו לעשות דבר אשר יביט בו בעת צרתו ותסור ממנו עצבונו, וברוב עליו שמחתו תמעט השמחה. והצורף נזדעזע, כי לא ידע מה שיעשה. ובהליכתו מבית המלך בפנים עצובות פגעו ילד יפה מראה ויפה תואר ושאלו על עצבותו, והוא לא השגיח בו, עד שנפצר מהילד וסיפר לו מה שביקש המלך ממנו, והאיך לא ידאג אם איננו יודע מה המעשה אשר יעשה. וענה לו הילד: אל תהא זאת לדאגה, לך עשה טבעת ותחרות בה התיבות 'גם זה יעבור', וכן עשה, והביאו אל המלך דוד, אשר תמה מאד על חריפותו. אך הצורף הודה על האמת שילד אחד יפה תואר ומראה עוררו לך, והמלך שאל על צורתו ונודע ששלמה היה אותו ילד. וכשצר היה לו לדוד וראה הטבעת וסר עצבונו, וכשהיה שמח הרבה והביט על אצבעו וראה את המילים החרות בטבעת, ושבת מגיל" [לגירסה אחרת של אגדה זו, המובאת ב'סיני' שם, המעשה היה עם המלך שלמה, והילד היה רחבעם, וכן ישנן וריאציות נוספות למעשה זה ואכמ"ל].

לפי זה הוא מפרש את הפסוק "לא ימיש עמוד הענן" - המחשיך מעט - "יומם, ועמוד האש" - המאיר בחושך - "לילה, לפני העם". כלומר, גם ביום, ברגעים של הצלחה ושמחה, צריך לזכור את ה'ענן', וגם בלילה, ברגעים של נפילה, צריך לזכור את האור.

וממשיך - "והאיך אפשר זאת? על ידי ש"לא ימיש מתוך האהל", שידמה העולם הזה לאוהל, אשר אינו קבוע כי אם עובר..."

החיים מלאים סערות. גם החיים הציבוריים וגם הפרטיים. יום אחד מנצחים, למחרתו מפסידים. פעם עולים שמים ופעם יורדים תהומות. מהי העצה להישאר 'מאוזנים', ביישוב הדעת, ולא להטלטל ולהיסחף לכאן ולכאן? אגדה עתיקת יומין מספרת, שהחכם מכל אדם שלמה המלך ע"ה נשא על אצבעו טבעת זהב ועליה תחרית של שלושת האותיות - ג, ז, ג. בעת צרה רחמנא לצלן היה מציץ בתכשיט ובכיתוב שעליו ושואב מכך מלא חופניים עוז ותעצומות נפש. ולחילופין בעת שמחה, היה שוב מישיר מבטו בצירוף האותיות הסתומות ונוקט בכך משנה זהירות שלא לבוא חלילה לזחיחות הדעת.

למי שעדיין תוהה על פשר החידה, שלושת האותיות מרכיבות את ראשי התיבות: "גם זה יעבור" ... 'תזכורת' זו אימץ המלך בכל עת. גם כשהשעה משחקת וההצלחה מסחררת, צריך לזכור ש'זה יעבור', שלא לעולם חוסן וכי 'גלגל חוזר בעולם'; וגם להיפך, כשהכל נראה שחור וקודר, צריך לזכור ש'זה יעבור', עוד מעט יגיע האור שבקצה המנהרה.

מקור קדום אין בנמצא לאגדה זו, אך די לנו בדבריו של מרן החיד"א בספרו 'חדרי בטן' שכתב בזה הלשון: "שלמה המלך עליו השלום היה לו חותם וכתב עליו: גם זה עבר". גם הבן איש חי מביא מעשיה ארוכה הנסובה על טבעת מעין זו, אך אין בה אזכור כלשהו לשלמה המלך.

[מענין לציין גם את המסופר (סיני כח עמ' רעו), כי בימי מלחמת העולם השנייה הפיצה חברה לתעשיית תכשיטים באמריקה טבעות מכסף וזהב שעליהן היו חקוקות האותיות 'גזי'. במודעות בעתונים פורסם ששלוש האותיות העבריות הללו היו חקוקות על שלטים ועל טבעות של גיבורי המלחמה שלנו כסמל של מזל, וכי האותיות הללו הן ראשי התיבות "גם זה יעבור"...

(ע"פ: ג' מרו"ם, המבשר תורני כי תשא; ועוד)

הסיפור היומי

אירע פעם שאחד מבני הבית שהיה אחראי על הקניות לשבת, לא יכול היה לבצע את תפקידו ואף לא נמצא לו מחליף, ואותו ת"ח נאלץ לערוך את הקניה בעצמו. בערב הוא שם לב לפתע למשהו מעניין...



מי שטורה בערב שבת...

- לא אירעה כל תקלה! זאת לאחר שנים ארוכות, בהן אירעו תקלות ברציפות, כמו לפי שעון מתוזמן ומדויק, בכל יום חמישי! מאז החל לערוך את הקניה הגדולה בכל שבוע.

אציין, כי הוא היה שותף פעיל בהכנות לשבת, במה שנדרש בבית וכן בהכנת אי אלו מאכלים. גם אם חסר משהו היה יוצא וקונה. אך את הקניה העיקרית לא ערך.

לאחר כמה שבועות נתקל בקושי לערוך את הקניה עקב אירוע שהיה עליו להשתתף בו באותו יום, וחשב לעצמו: 'לא יקרה אסון אם לא אלך בשבוע זה'. והנה באותו יום חמישי חזרה ונתרגשה עליו בעיה! מני אז, מקפיד היה ללכת לקנות בעצמו את צרכי השבת והכל בא על מקומו בשלום, לאחר שנים רצופות של תקלות!

מספר הרב דוד פיירמן: שח לי תלמיד חכם יקר ערך על דבר פלא שארע עמו, וזה תורף המעשה אשר היה בפיו: בכל יום ה', באורח קבע, היתה מתרגשת ובאה עליו ועל בני ביתו תקלה משמעותית, בעיה מסובכת שהיתה משבשת עליהם את כל ההתנהלות התקינה של הבית. כל הנסיונות למנוע את הישנות התופעה לא עלו בידם. בכל יום חמישי, ללא יוצא מן הכלל - תקלה.

אירע פעם שאחד מבני הבית, שהיה אחראי על הקניה הגדולה לשבת, לא יכול היה לבצע את תפקידו ואף לא נמצא לו ממלא מקום ומחליף, ולכן מחוסר ברירה הלך אותו ת"ח לקניה וערך אותה בעצמו. לפנות ערב שם לב לפתע שהשבוע לא ארעה כל תקלה! ומחשבה חלפה כברק במוחו: 'אולי יש קשר בין הדברים?! האם קיים קשר בין הקניה וההכנה לשבת בגופו לבין מניעת התקלות?!'

לכן גם בשבוע שלאחריו הלך וערך את הקניה בעצמו, ושוב אותה תוצאה

(מאמרו של הרב דוד פיירמן פורסם בהידברות)

גם הרב, הגאון רבי אהרן דוד ניישטאדט שליט"א רבה של קהילת 'קהל חסידים' בשכונת נווה יעקב בירושלים, הוזעק מיד. מתח החשמל באוויר זעק שסיפור חיים מסעיר במיוחד עומד להיחשף עכשיו...



"זה תלוי רק בנו" - גילוי מפעים מפרשת השבוע, הכרוך בסיפור אמיתי ומרגש שאירע לפני מספר שנים

הרה"ג ר' אשר קובלסקי שליט"א

בן שהתרחק ונעלם...

הסיפור הבא, הוא אמתי לחלוטין למעט שינוי השם המתבקש והבאנו אותו מפי עדי המעשה:

היא נקשה על הדלת, נקישות קלות ועדינות, כרוצה ואינה רוצה שהדלת תיפתח. היא רוצה שהדלת תיפתח, כדי שתוכל לפרוק, לשחרר, לפתוח את סגור לבה. אבל היא גם לא רוצה, כי הפחד לחשוף ולהיחשף, לבטא במילים את אשר קרה ולפרוש את התמונה המלאה, הפחד הזה עדיין כאן, משתק אותה כמעט לחלוטין. דלת הבית נפתחה, ובעלת הבית קידמה את פני האורחת בחיך. הלא ביתה פתוח בדיוק למטרה זו, היא רגילה באורחים שבאים לשפוך את ליבם, לבקש עצה ותושיה במגוון נושאים. האורחת של הערב נראתה בדיוק כזאת, נסערת, נרגשת ומודאגת כאחד.

גם הרב, הוא הרב אהרן דוד ניישטאדט שליט"א, רבה של קהילת 'קהל חסידים' בשכונת נווה יעקב בירושלים, הוזעק מיד. מתח החשמל באוויר זעק שסיפור חיים מסעיר במיוחד עומד להיחשף עכשיו, וזה מספיק חשוב כדי לעצור את כל העיסוקים הבעועים. הרוח החורפית הירושלמית שרקה בעוז מבחוץ, גיצי הברד הלמו על החלונות בכל הכח, ובבית פנימה, על יד תנור מוסק וכוסות תה מהבילות, פתחה האשה וסיפרה:

"היום זה שנתיים, שנתיים מאותו יום", היא אמרה, כאילו מובן מאליו במי ובמה מדובר. "הערב ימלאו שנתיים, מהערב הראשון בו רובי שלנו לא חזר הביתה, בחר לעצמו מקומות אחרים לנהל את חייו", זה כל מה שהצליחה לומר, עד שהתייפחה בבכי נסער. משנרגעה קמעא, הצליחה לספר את הדברים לאשורם:

"רובי היה ילד מצטיין, הפרח של הבית שלנו. לא יודעת מה קרה לו, בשלב מסוים הוא פרק את עול המסגרת הלימודית, חיפש לעצמו עיסוקים אחרים... האווירה בבית הפכה לכאובה ומתוחה, ראינו את הילד קמל מול עינינו ואין לאל ידיו להושיע...". היא ניגבה דמעה סוררת. "ואז, אחרי שההידרדרות נמשכה ברצף כמה חודשים, הגיע הערב הזה, ט"ז בטבת תשס"ב. היה קר, חורפי מבחוץ וקפוא מבפנים... כי זה היה הערב בו רובי לא חזר הביתה, לא חזר... חיכינו לו ערים, ניסינו להבין מה קרה, היינו רגילים שהוא חוזר בשעות מאוחרות, אבל רק לקראת שתיים בלילה הוא התקשר, וביקש שלא נדאג כי טוב לו, והוא לא מתכנן לחזור, ורגע אחר כך הוא ניתק את השיחה.

"ניסינו לחזור לאותו מספר, אך היה זה טלפון ציבורי. מאותו יום רובי ניתק קשר, לא מגיע ולא מבקר, לא רוצה לשמוע ולא רוצה להכיר את המשפחה. פעם בתקופה אנחנו מקבלים דרישת שלום ממסעותיו בעולם הרחב, או ממישהו שראה אותו אי שם בעיר זרה ונידחת, אך הוא לא רוצה כל קשר איתנו, בורח מאתנו כמטחוני קשת...

"זה קורע לב", הוסיפה האם ושוב פרצה בבכי, "לא הפסקתי לחשוב עליו, מה קורה אתו, איפה הוא, מה מעשיו ומי דואג לו. זה כאילו נלקחה ממני חתיכת לב ונשלחה אל הבלתי נודע... הבושות כבר לא מעניינות אותי, מה יגידו השכנים זה כבר לא נושא. יש רק נושא אחד, והוא רובי שלנו, ילד פרח שנעלם לנו בין האצבעות, שהחליף באר מים חיים בבורות נשברים של צחנה וזוהמה. אני לא עומדת ביוגן הזה, מה אוכל לעשות?".

הרב והרבנית האזינו בקשב לדברי האם, לכאב הלב הנורא והמייסר שבצבץ מכל מילה ובקע מכל דמעה. הם ביקשו ממנה לשתות משהו ולהירגע, לשבת בנוחות על הספה ולהשיב את נפשה. רק אחרי כמה דקות, החלה הרבנית בהצעתה המפתיעה: "כח הרגש שלנו, הוא כח חזק ביותר, שאיננו מודעים לעוצמתו ויכולותיו. כרגע, הרגש כלפיו קשה מנושא, הן הכאבי כל כך, התרחק מהוריו מולידיו, והתחושות כלפיו נעות בין זעם לאכזבה, בין צער לתסכול מתמשך. בואו ננסה לשנות דיסקט...", אמרה הרבנית, ופרשה את ההצעה המהפכנית:

ויפל על צנארו וישקהו (בראשית לג, ד)

אחד הנושאים המעניינים אותנו ביותר, הוא הקשר שלנו עם האנשים סביבנו: אנו רוצים שיהיה קשר טוב בינינו לבין המעביד, בינינו לבין החברותא, קשר טוב בתוך הבית ובין הילדים, עם השכנים בבנין ועם החברים בשכונה. הרי אנחנו לא לבד בעולם, וכל כך הרבה מהחיים שלנו תלוי באנשים שסביבנו, כך שאין פלא שהנושא הזה 'תופס' אותנו... על הגל הזה, נבנו ופעלו ועוד יפעלו אלפי קורסים, רעיונות, מכוונים ומאמנים, שכולם עוסקים ב'איך ליצור תקשורת חיובית עם הסביבה'. השאלה הזו כל כך בוערת, שהיא נידונה בכל פורום משמעותי, וזוכה לתשומת לב הורית - 'איך ארגיש טוב עם הילדים שלי?', לתשומת לב משפחתית - 'איך אוכל לפתח יחסים טובים עם גיסי?', ולתשומת לב אישית - 'איך אני יוצר מצב שיהיה לי קשר חיובי עם פלוני?'

והנה, הבשורה: זה תלוי בנו, רק בנו. קבלו את הגילוי המפעים הטמון בפרשת השבוע:

עשו ויעקב עומדים להיפגש, מפגש טעון, נפיץ ומסוכן בין שני אחים, שהלכה היא שאחד מהם שונא לחברו, ואף איים להורגו וחסף ברעתו. והנה מגיע רגע המפגש, והשונא המופגן ביותר - נכמרו רחמיו על יעקב אחיו ונשקו בכל לבו, כך אומר רש"י לפי פירוש אחד.

היתכן כדבר הזה? הן כל בר דעת מבין, שעשו שונא את יעקב שנאה עזה וחסרת מעצורים, וכדי להינצל ממנו נאלץ יעקב לברוח ממנו למשך לא פחות משלושים ושש שנים! ובכל זאת, אנו מגלים כי ברגע המפגש, עשו ריחם על יעקב ונשקו נשיקת געגועים מלאת רחמים, כמנהג שני אחים אוהבים. איך קרה הקסם הזה? היהפוך עשו עורו וישנה את דרכו?

ביארו המפרשים, כי יעקב נקט בטקטיקה גאונית. הוא פשוט שינה את מחשבתו על עשו הרשע, ולפתע דמיין אותו כאח אוהב ודואג. נכון, הוא התכונן למפגש הטעון בשליחת מנחה לרצות את פניו, בתפילה לבורא עולם כי יציל את חייו, ובהיערכות למלחמה קשה מול אחיו השונא - ועדיין הוא הצליח לשנות את תפיסת עולמו ולו לכמה רגעים, ולהסתכל על עשו בצורה חיובית ואוהדת. ואז, מה קרה? לפתע עשו השתנה, התהפך לחלוטין. ההסתכלות החיובית עליו גרמה לו להתגעגע ליעקב, לנשק אותו מכל הלב. כי הכח של החשיבה החיובית שלנו כלפי זולתנו - יוצר אצל הזולת חשיבה חיובית כלפינו!

הוא שכתוב 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם', היחסים בינינו לבין זולתנו הם כמין ראי המשקף את העומד מולו. הלא כך כותב רש"י במסכת יבמות דף קי"ז מפורשות: כי לב האדם לאדם אחר, תלוי בתחושתו כלפי חברו, אם הוא אוהב אותו ורואה בו את הטוב - גם חברו יאהב אותו, ואם הוא שונא את חברו - השנאה תשתקף ממול מהר מאוד...

לא מעט פעמים, אדם יכול לחוש מתח במקום העבודה, עם המעביד האחראי עליו או עם העובד הצמוד אליו. לא פעם, ישנה תחושה שמשוהו מול הילד תקוע, הוא לא חש בנוח אתי וגם אני לא פתוח אתו. זה אכפת, זה כואב, זה מצער כל כך... אבל אם נהפוך את הגישה שלנו כלפי המעביד או העובד הצמוד, אם נשנה את החשיבה שלנו על הילד, אם נתחיל לראות אותם באור טוב וחיובי, נתחיל לראות את המעלות הייחודיות להם, את היתרונות שלהם, את התועלת הרבה שיש להם להציע, נגלה כי אותו אדם, ולא משנה אם הוא הבוס, העובד, הבן, החברותא או השכן - שינה לחלוטין את היחס שלו כלפיו, למרות שהוא לא ראה ולא שמע את מה שהשתנה, אבל הוא הרגיש, הרגיש היטב!

זה עובד, זה בטוח. מי יותר ומי פחות, אבל אצל כולם זה בוודאי משפר משמעותית את המצב!

"אני מציעה, שמהיום ואילך, מדי יום ביומו, תנסי למצוא שעת ערב רגועה, ותכתבי לו מכתב מרגש ומחמיא, על הצדדים היפים שבאישיותו. נכון, זה לא קל - הרי דמותו מצטיירת דווקא דרך הצדדים הכאובים והקשים, הרי בבואתו יוצרת תחושה לא נעימה, אך אפשר לנסות להיזכר בחוויות ילדות מעוררות נוסטלגיה, או במידע טובה שטרם חלפה מנפשו..."

האשה הביטה מופתעת, והרבנית המשיכה: "ואז, פשוט לכתוב לו מכתב. למשל: 'רובי שלי! אתה נמצא רחוק, אך אני יודעת שבתוכי לך בוער זיק של געגוע להוריך, לבית בו גדלת. הן היית ילד כה משפחתי, אהוב ואוהב, ואין ספק שזה לא עזב אותך לחלוטין...' או לדוגמה - 'רובי היקר שלי! אני יודעת שאתה ילד עקשן, אבל אני זוכרת את כל הפעמים שהעקשנות הזו הובילה אותך להצטיינות ולהישגים מפתיעים. רובי! יש לך כח עקשנות מבורך הטבוע בדמך, ובוודאי כל מה שתרצה ותשאף - תצליח להשיג'."

עיניה של האשה היו פעורות בתדהמה, הן כה קשה לה להאמין שתוכל להביע רגשות חיוביים כלפי רובי... אך הרבנית הסבירה, הוסיפה ונתנה דוגמאות למכבי, כיוונה והדגימה כיצד אפשר למצוא גם ברובי נקודות אור, ואותן פשוט להעלות על הכתב. "תכתבי לו מכתב, כל יום. תחמיאי לו בחום, באהבה, כמעשה אמא לבנה יקרה וגאוותה. את המכתבים הוא כמובן לא יקרא ולא יקבל בכלל, אך את - את זו שתקראי אותם מדי יום ביומו, תקראי שוב ושוב את המכתבים הללו..."

ביום הראשון, נכסס העט עד דק, והאם בקושי הצליחה לרשום את שלישיית המילים 'רובי היקר שלי'. רגשותיה הכאובים הציפו אותה, היא התקשתה לכתוב לו, היא לא היתה מסוגלת להביע יותר מכך, ולפיכך חזרה וקראה רק את שלוש המילים הללו, פעם אחר פעם, שוב ושוב ושוב ושוב. אחרי כמה ימים כבר הוסיפה מחמאה אמיתית מפרי עטה: 'רובי המתוק שלי! אני בטוחה שאתה עדיין מחייך לחברים שלך!', חתמה את שמה וקראה את המכתב שוב ושוב...

במעטפה חומה גדולה, נערמו המכתבים זה מעל זה, אוצר שלם של ניירת מסעירית לב ונפש, מלב אמא אוהבת ומתגעגעת, ומצפה לבנה אהובה הרחוק כל כך. המכתבים הראשונים היו קצרים, אך אחר כך הם הלכו והתארכו, עוד ועוד... המכתבים הללו לא הקלו על נפשה, ההיפך. הם הגבירו את תחושת הכאב, הגדילו את סאת הצער. אך עם זאת, הם הפכו את האכזבה לגעגוע, את התסכול לרצון, ואת הזעם להשתוקקות לראות אותו שוב... כך נמשך הדבר כמה חודשים, מאמצע חודש טבת ועד חודש ניסן. בהגיע חודש ניסן, עם ההכנות הבערות לחג הפסח, המשיכה האם להקפיד על כתיבת וקריאת מכתב המחמאה היומי לרובי, גם במחיר דקות שיתוק יקרות מההכנות לחג...

תשע מילים מצמררות

היה זה לביל בדיקת חמץ. אחרי הכנות רבות וניקיון נוצץ, נבדק החמץ והחלו ההכנות לליל הסדר. גם באותו ערב ישבה האם וכתבה את המכתב, בו החמיאה לרובי על חוש הניקיון האסתטי שלו, שעמד לה לעזר בעת ההכנות לחג הפסח. באותו ערב, קטע צלצול טלפון את השקט. "אמא? זה רובי. אני יכול לחזור הביתה לקראת פסח?". כך, בפשטות, בקצרה, בתשע מילים ברורות וחדות...

לקח לה זמן להתאושש מההלם, אפילו את קולו כבר בקושי זיהתה. היא אמרה "כן, בשמחה", סתמי כזה, כאילו היתה מוכנה לשאלה הזאת כל רגע. רק כששמעה את צליל הניתוק, הבינה שהשיחה הסתיימה, וההלם והתדהמה הפכו לציפיה כוססת ציפורניים... אחרי ארבעים דקות נשמעו נקישות על הדלת. בחור צעיר עמד שם, לבוש ברישול משהו, על פניו חיוך של מבוכה, ובזווית עיניו דמעות חרטה וגעגוע. הוא נכנס הביתה, הסיר את התיק מעל כתפו בטבעיות, והודיע: "ואחרי שהייתי בכל העולם, חזרתי למקום הטוב בעולם!"

אמא עמדה בקצה הסלון, מסרבת להאמין למראה עיניה. היא הסמיקה והחווירה, לבה הלם בפראות. האווירה היתה טעונה קצת, אך כל דקה שחלפה שחררה את הלחץ, הרפתה את המתח, הפכה את המבוכה לגעגוע גדול וצורב בין אמא לבן אהוב, בין בן שהתרחק לאמא מתגעגעת, שרק מחתה דמעות אושר ושמחה, ולא ידעה מה לעשות עם עצמה... "מה, באמת?", היתה התגובה העניינית והקצרה שהצליחה להפיק מפייה, מסרבת להאמין להתפתחות האחרונה... "כן, באמת, באמת, באמת!", אמר הנער בדמעות זולגות, שהתמזגו בדמעות אמו...

שעות ארוכות הם ישבו יחדיו על הספה, והוא סיפר וסיפר וסיפר... פרק את מה שעבר עליו, סיפר את כל אשר קרה, הודה היכן טעה וביקש סליחה מעומק הלב. לבסוף, חשף את סוד חזרתו הביתה:

"לא יודע למה, אבל בכמה חודשים האחרונים, מאמצע החורף בערך, התחלתי להרגיש שאין בעולם מישהו שאוהב אותי כמו אמא, שאין בעולם מקום שאני אוהב בו כמו הבית שלנו. פתאום התחלתי להתגעגע לאמא

שלי, פתאום הרגשתי שאני חייב לחזור לביתה, שאני חייב לשוב אליה... תליתי את זה במשהו זמני וחולף, אך התחושה הזו הלכה והתחזקה עם כל יום שעבר. בשבועות האחרונים הלב שלי כבר מתפוצץ, אני ממש מרגיש שאני לא מסוגל לעמוד בזה... הרגשתי שאף אחד בעולם לא באמת אוהב אותי, שבשום מקום אני לא באמת רצוי, שאף אחד לא באמת רוצה בקרבתך, חוץ מאמא שלי כמובן..."

"זה היה לי קשה, כל כך קשה...", אמר רובי, וניגב את דמעותיו, "אבל בסוף מצאתי את האומץ והתעוזה, ופשוט עשיתי את זה. התקשרתי והגעתי, כי אין אף אחד שאוהב אותי בעולם כמו אמא שלי, אני בטוח!"

ליל בדיקת חמץ כבר התפוגג לו לנוכח קרני השמש העולה. רוח של שחר חדש נשבה בעדינות, הניעה בממלכתיות את הוילון הגדול בסלון. ואז, הביאה אמא את צרור המכתבים שכתבה וגילתה את סוד המגנט... "בחודשים האחרונים, רובי שלי, החלטתי להתגעגע. שמתו בצד את כל הכאב והאכזבה, והתחלתי לראות בך רק את הטוב, לחשוב עליך רק טוב, להחמיא מכל הלב על כל מה שיכולתי. לא יכולת להיות כאן לשמוע, אבל הנשמה שלך שמעה, הלב שלך הרגיש... ועכשיו אתה כאן! כי המכתבים הללו עשו את פעילותם, חיברו אותך חזרה הביתה. כי קשר של לבבות חזק יותר מכל קשר פיזי, מכל תקשורת אחרת. כשהתחלתי לחשוב כמה אתה טוב וכמה אתה מיוחד - התחלתי לחשוב את אותו הדבר, וזה מה שהביא אותך חזרה הביתה..."

כמה כאב אינסופי, אוקיינוס של צער, אכזבות ותסכולים, מתלווים לקשרים שנפרמים בין הורים לילדים, בין מלמדים לתלמידים, בין שותפים בעסקים ובין חברים משותפים, שוטפים לא פעם את היחסים הבינאישיים בתוככי משפחות, בין אחים ואחיות, בין דודים ואחיינים, ובין שכנים קרובים... הלב זועק, בוכה, מבקש לקרוא ולצעוק. היחסים מתערערים, הקשר איננו, הסכסוך הולך ונוצר, ואיננו מצליחים להשית עצות בנפשנו. מה עושים?

איך עוצרים את ההידדרות, איך משנים את המצב?

יש לנו יכולת לשנות, זה תלוי רק בנו. בואו נהפוך את הראש, נשנה את החשיבה. הבה נראה את הטוב, נתמקד בו, נישיר אליו, ורק אליו, את המבט. כן, גם השכן שמרגיז לפעמים, בואו נראה כמה הוא מתאמץ בכיבוד הורים ומארח את הוריו הקשישים מדי שבת. גם זה שיושב בסוף השולחן בבית הכנסת, שהיינו רוצים קשר אתו אבל זה לא הולך, בואו נחשוב איך תפילתו נעימה וקולחת...

כן, והתלמיד שיושב בשולי הכיתה ומפריע פעם אחר פעם, האם לא שמנו לב שוויתר לתלמיד אחר על הכדור? אולי כדאי לומר את זה בקול - לעצמנו, אולי כדאי לרשום את זה על פיתקא קטנה ולקרוא לפני השינה? וגם הבת שלאחרונה הידרדרה בלימודים, וגם הבן שמעדיף לשחק במקום להיות בשיעורים - אולי ננסה לחשוב כמה הם חייכניים ומפרגנים, כמה הם טובי עין ולב? והחבר ההוא שמתנשא עליי בשבועות האחרונים - האם זכרתי לחשוב שהוא כשרון גאוני מבריק?

בואו נראה את הטוב, נחשוב טוב, נתמקד בטוב שיש בזולת, ויש בכל זולת כל כך הרבה טוב. הבה נתחבר לטוב הזה! בואו נשכנע את עצמנו כמה הוא טוב, כמה אותו אדם שכרגע רחוק - אבל הוא בעצם מלא בטוב, ייחודי ונדיר בצדדים היפים שבאישיותו, כמה מיוחדת ונפלאה הנשמה שלו! התוצאה ברורה: ברגע שנשתכנע שאותו פלוני הוא באמת טוב, אישיות חיובית ומאירה, הרי ברור שהשד הזה יגיע גם אליו, ברור שהלב שלו ירגיש את השינוי הזה כבר באותו רגע, ואת התוצאה המבורכת, אנו נרגיש מי!

האחים במעקב...

במשפחה אחת, ברוכת ילדים ומלאת שמחת חיים, נוצר סכסוך עצוב ומתמשך בין האחים והאחיות. האווירה בבית הפכה טעונה ולא נעימה, וההורים היו אובדי עצות...

בצר להם, פנו לאחד מרבני הדור שליט"א, ונפשו בשאלתם: 'מה עושים? איך מחזירים את הבית לפסים שפויים של אהבה ואחוה בין אחים ואחיות?'. ההצעה היתה מהפכנית: 'במשך השבוע, כל אחד מההורים והילדים יחפש נקודות חיוביות והתנהגויות טובות אצל שאר בני הבית, וירשום אותן על דף, כדי שיזכרו היטב. בעת סעודת השבת, יעמוד כל אחד מהאחים בתורו, ויאמר מה מצא, איזו נקודה חיובית מהתנהגותם העלה בחכתו של אחיו ואחיותיו...'. בשבוע הראשון המעמד נראה קצת מוזר, אבל עם הזמן נכנס לתלם... הילדים התחרו מי ימצא נקודה חיובית יותר, מי יעלה על נקודה חיובית סמויה יותר, מי יצליח לפתח מעלה גלויה פחות...

התחרות על המילים הטובות הלכה והעמיקה, דוחקת החוצה את האווירה העכורה, את השנאה והמחלוקות... האמת והשלום אהבו, ואם תראו ברחוב ילד העוקב אחרי אחיו ומחפש לראותו עושה משהו טוב, דעו שילד זה הוא מהמשפחה הזו, שאימצה נוהג בריא וכדאי כל כך... תנסו את זה, מומלץ בחום, עובד ומצליח תמיד!

לכששמע את שאלתנו נדהמנו, בבת אחת הפכו פניו לחמורי סבר, משל שמע איזה שאלה נוראית מחמורי עולם, היה זה מחזה מרטיט, פניו האדימו, גידיו בלטו, הפחד נפל על פניו, ונראה היה כי גיהנום פתוחה לפניו



כששני ילדים בגיל 7 דפקו בביתו של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א וביקשו לשאול את רבינו שאלה מ'אלו מציאות'

בנו שאל בחיכוך הכובש והאבהי לרצוננו, לכששמע את שאלתנו נדהמנו, בבת אחת הפכו פניו לחמורי סבר, משל שמע איזה שאלה נוראית מחמורי עולם, היה זה מחזה מרטיט, פניו האדימו, גידיו בלטו, הפחד נפל על פניו, ונראה היה כי גיהנום פתוחה לפניו, לבסוף לאחר דקה שלימה בה נחרשו קמטיו מתוך מחשבה מאומצת, קבע מרן שליט"א שהוא חושב שמותר... כנראה.. היה ניכר כי הוא אומר את הדברים כמסתפק, ואין בידו תשובה ברורה בעניין.

כשיצאנו מבית מרן שליט"א חשנו חשובים מאוד, אם שאלתנו הטרידה את מחשבתו מרן שליט"א עד כדי כך, אם מאמץ כה ניכר היה נזקק למי שכל התורה פרוסה לפניו כעל כף ידו בכדי לענות, וגם אחרי מאמץ גדול כזה לא השיב אלא הסתברות בעלמא, משמע, הסקנו- אני והחברותא- גאוני עולם אנחנו ועתידינו לפנינו.

רק כששבנו לבית המדרש והמשכנו עוד שורה בגמרא לצורכה ולצורכו... חפו פנינו, הבן הבנו אל נכון גם בגילנו הכה פעוט, שלא השאלה היא זאת שטרדה את מנוחתו של מרן שליט"א עד כדי כך, אלא הפחד הנורא והמצמית שמישהו כאן, איזה יהודי בן 7 יתבייש, או לחילופין שחלילה נבין ששאלתנו הייתה משובת נעורים מטופשת, הפחד הזה שילד יהודי ירגיש איזה גיחוך ויבין ששאלתו החמורה המהווה את לוז עמלו בתורה היא בעצם ילדות גרידא, פחד זה הוא זה ששיק את מרן שליט"א שהרגיש את הגהנום של המלבין פני חברו פתוחה לפניו והמאמץ המחשבתי הכביר לא היה אלא מחשבה מעמיקה איך למצוא מוצא לסבך, וגם תוך כדי כך הווה את הפתרון עצמו שע"י המאמץ של המחשבה תינתן לנו תחושה כמי ששאלנו שאלה חשובה המצריכה מאמץ מחשבתי אדיר, הלקח שלימדני מרן שליט"א אז לא ישכח מליבי מהרה, היה זה שיעור נורא הוד בהלכות בין אדם לחברו שראוי לו להילמד עוד ועוד.

הרב חיים קוגל

היה זה לפני כעשרים שנה, בהיותי בן 7 בכתה ג!! ישבתי ולמדתי עם החברותא שלי בבית הכנסת לדרמן בפרק אלו מציאות [כנהוג למתחילי לימוד הגמרא] והגענו לגמרא המפורסמת באלו מציאות שהמוצא כסות צריך לשטוח אותו כל חודש כדי לאוורר אותו, אולם ההיתר לשטוחה הוא רק לצורך האבידה ולא כאשר נעשה לצורך בעל האבידה כדי להשתמש בו כשטיח בפני אורחים שבאו לצל קורתו, אני והחברותא הסתפקנו בספק "אדיר" מה הדין אם בדיוק ביום השלושים בו הוא חייב לאוורר את הכסות לצורך האבדה הזדמנו בביתו אורחים כך שהוא ירוויח שני הדברים כאחד, כל מי שכף רגלו דרכה אי פעם בחיידר או תלמוד תורה תמה בשעת קריאת שורות אלו מה היה לנו? הרי כל אחד יודע כי שורה לאחר מכן הגמרא בעצמה מסתפקת בזה לצורכה ולצורכו מאי? זו הרי גמרא מפורסמת מאוד, אולם דא עקא כי אנו היינו צעירים נמהרים ולא היה לנו סבלנות להמתין עם שאלתנו וללמוד עוד שורה בגמרא, נוסף על כך בגאוותינו הכרענו בדעתנו שאין אף אחד בבית הכנסת שיכול לפשוט את ספקותינו הגאוניות.

ומכיוון שספק זה היה בעינינו שאלה כה מורכבת, וכה חכמה, עד שהחלטנו שנינו, אני והחברותא, כי שאלה חמורה שכזו אין אחד שראוי לענות לנו ואין ביד אדם מן השורה לפושטה ואחת דינה להיות מוכרעת בלשכת הגזית בביתו של רבנו שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, וממחשבה למעשה קמנו ממקומנו ופנינו אל ביתו של מרן הגר"ח הגר בשכנות לבית הכנסת, את הדלת פתחה לנו הרבנית ע"ה כשהיא שואלת במאור פנים למבוקשינו, לכששמעה שיש באמתתנו שאלה בלמוד לשאול את הרב, הכניסה אותנו מייד אל הקודש פנימה, חדר לימודו של מרן שליט"א, הגר"ח ישב שם ספון בתלמודו, לכשהבחין



רבנו פנה אל נכדו ואמר לו בהתפעלות: "הבט בשלהבות הנרות, חלקן מהבהבות וחלקן דולקות יפה, גם זה מההשגחה העליונה - איזו שלהבת תהבהב ואיזו לא!"

מדוע האריכה התורה בסיפור מכירת יוסף? והיכן ניתן לראות נסים בימינו | פנינים ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל על אמונה ונסים

בעניין פשוט וברור כל כך, אפשר לעקם את השכל ולא לראות, ולכן יש את מצוות האמונה". והיו שהגדירו את המציאות הזאת, שאנשים יכולים להיות כופרים, כנס הגדול ביותר שעשה הקדוש ברוך הוא. וזהו מגזרת הכתוב בפסוק: "ה' אמר לשכן בערפל".

יהודי שומר מצוות הביא עמו לחדרו של מרן הגראי"ל זצ"ל את אחיו - דוקטור לפיזיקה באוניברסיטה מפורסמת בארצות הברית. הדוקטור טען בפני רבינו: "חיפשתי את הקדוש ברוך הוא ולא מצאתי...". צחק רבינו: "תחפש בבטן ותמצא! הקדוש ברוך הוא אינו משהו גשמי שמחפשים אותו במיקרוסקופים שבמעבדה שלך... אין צורך לנדוד למרחקים, התבונן כאן בגופך ותמצא את הקדוש ברוך הוא. הבריאה מעידה על הבורא; הבגד מעיד על אורגו".

מספרים מפי השמועה, כי פעם נכנס אדם לרבינו ושטח בפניו שאלות באמונה. אמר לו רבינו: "עליך לדעת כי כל השאלות הן שטויות! כל הקושיות בטלות ומבוטלות מול הקושיה האחת: 'וכי יש בירה בלא בעל בירה?!', זו השאלה הגדולה ביותר!".

עוד הוסיף להסביר לו: "מדוע מכנים את הכופרים 'כופרים בעיקר'? מפני שהשם יתברך הוא עיקר הכל. בלשון בני אדם כיום מכנים 'פתוח' את מי שירד מעט ברוחניות; וכי זה פתוח? זה סתום! על האדם להיות פתוח, היינו להכיר באמת. ומה היא האמת? שהכל מהקדוש ברוך הוא, והוא מנהיג את העולם ועושה הכל".

הכל בהשגחה

בליל יום טוב ראשון של סוכות פנה רבנו אל נכדו ואמר לו בהתפעלות: "הבט בשלהבות הנרות: חלקן מהבהבות וחלקן דולקות יפה. גם זה מההשגחה העליונה - איזו שלהבת תהבהב ואיזו לא!"

ופעם בחג הפסח, כאשר ישב רבינו ישב בחדרו ועסק בניסי יציאת מצרים, שאלו מישוה מהנכנסים בתמימות: "בשעתו יכלו להרגיש את הקדוש ברוך הוא - כי ראו ענני כבוד, עמוד אש לפני המחנה, בארה של מרים וכן הלאה. אבל היום, איך אוכל להרגיש במוחש את מציאותו?".

השיב לו רבינו: "מי שיביט יראה גם היום נסי שמים! בהחלט אפשר לראות!". השואל לא הרפה, וביקש דוגמא שדרכה יוכל גם הוא להכיר נסים של ממש. "זה שאדם מחתן את בתו, זה נס ממש!", השיב רבינו בהתרגשות. "ראה נא מפלאי חסדיו של הבורא בדורנו!".

(ע"פ הספר רבי אהרן ליב)

שלח לפנינה איש, לעבד נמכר יוסף (תהלים קה יז)

אמר פעם רבנו מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל:

"לכאורה אם נתבונן במהלך פרשת מכירת יוסף נראה שיש דברים שנראים כמיותרים. לשם מה התורה מאריכה בסיפור מהלך העניינים של מכירת יוסף וכל מה שמסביב?

"אלא, התורה באה ללמדנו שכל המאורעות העוברים על האדם - גם אלה שנראים לו בתחילה לרעתו - הכל מסובב מן השמים להביא לו בסוף את הגאולה, כמו שרואים בפרשה אצל יוסף הצדיק, שכל שלב בפני עצמו נראה כרעה עבורו, וכאילו אין קשר בין מאורע למאורע, אך בסוף כל הקצוות נקשרים ומתברר שהכל היה לטובתו, שיהיה מלך ויגאל גם את בני משפחתו...

"את אותו דבר אפשר לראות גם בימינו אנו" - הוסיף מרן ואמר: "הנה החזון איש ישב ולמד בוויילנא בשקט ובשלוה, ולפתע החליט יום אחד לעלות לארץ, ללא כל סיבה נראית לעין, ולא הועילו כל הנסיונות להניאו מרצונו זה. בסופו של דבר החזון איש חיזק את כל הישוב החדש, ודאג להחדיר בציבור את קיום המצוות התלויות בארץ. הכל בזכותו. היום אנו יודעים איזה חסד עשה עמנו הקדוש ברוך הוא בעלייתו של החזון איש לארץ.

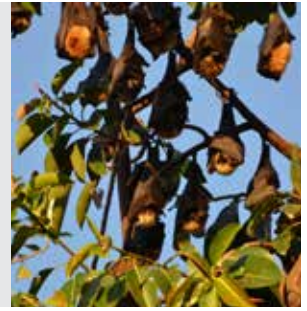
"אותו דבר היה עם המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שהיה רבה של בריסק. משמים לגלו שסכום כסף שהופקד בידו נגנב וחשדו בו שידו במעל וכך הוצרך לברוח, והגיע לארץ מבלי שידע מה יהיה ואם תהיה לו משרה כלשהי, ואחר כך ראו משמים שנשלח לחיזוק הישוב הישן בירושלים".

בשולי הדברים נוסף, כי אותו הדבר ניתן לומר על רבינו זצ"ל: משמים נתנו בלבו להגר מבריסק לשוויץ, יחד עם ידידו הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל ללא סיבה נראית לעין, שכן באותה תקופה עדיין לא החלו רוחות המלחמה לנשב, ואת חיוב גיוסו לצבא אפשר היה להסדיר במאמץ גם באופנים אחרים. והנה, בסופו של דבר הנשארים בבריסק הוכחדו בשואה הנוראה, ואת רבינו וידידו הותיר הקדוש ברוך הוא כמגדלור לשארית הפליטה. הגאון רבי משה סולובייצ'יק היה בשעתו תל תלפיות ואבן שואבת לכל שרידי יהדות אירופה, ואילו רבינו עלה ארצה, וזכה להפריח את עולם התורה ולהיות לנו לעיניים לאורך שנים רבות, זכר צדיק לברכה.

בהזדמנות אחרת שח מרן זצ"ל:

"הגרא"מ שך זצ"ל שאל את הרב מבריסק זצ"ל מדוע יש מצות אמונה, שהרי האמונה כל כך פשוטה! והתשובה לשאלתו היא, שמכך שרואים כל כך הרבה אפיקורסים - גם רופאים ומדענים - אם כן מוכרח כי כך טבעו של עולם, שגם

כדי ללכוד את מזונם נעזרים העטלפים ביכולת מתוחכמת של איתור ברדאר. הם מפיקים מגרונם צלילים על-קוליים המאפשרים להם לחוש בחרקים מעופפים עד למרחק של 20 מטר



ואיזה חרק מצויד בגלאי רדאר המאפשר לו לחמוק מהמכ"ם של העטלף?

נוצרת אצלו תמונה של הסביבה ושל מיקומו המדויק של הטרף. לעומת זאת, חלק מהחרקים המהווים טרף פוטנציאלי עבור העטלף - מצוידים בשיטות התחמקות מדהימות שבלעדיהן הם היו עלולים להיכחד. כך למשל הגמל שלמה, שיש לו גלאי רדאר טבעי המצוי במרכז החזה שלו, שעל ידו הוא מזהה את פעימות הקול של העטלף וחומק ממנו. ביכולת דומה ניחנים גם הארינמל הבוגר, החגב האמריקני ועש הדונג. לעומת החרקים הנ"ל שמזהים את פעימות הקול של העטלף וחומקים ממנו, החרקים הקרויים 'ססי עץ מנומרים' ניחנים במשבשש רדאר. הם מפיקים צרחות על-קוליות המשבשות את הרדאר של העטלף או מזהירות אותו מפני טעמם הדוחה.

(סוד השמחה ח"א)

"והרביעית, סימן החכמה הנראה במיני שאר החיים מקטנם ועד גדולם..." (שער הבחינה פ"ד).

הבורא יתברך קבע לכל בעל חיים מאיזה מזון יהיה ניזון ונתן לו אמצעים ויכולות ייחודיות להשיג את אותו מזון הדרוש לו.

העטלפים ניזונים מחרקים. הם מסוגלים ללכוד חרקים תוך כדי מעופם באויר, גם בחשיכה מוחלטת. הם נעזרים לשם כך בשיטה מתוחכמת של איתור ברדאר. הם מפיקים מגרונם צלילים על-קוליים המאפשרים להם להבחין בחרקים מעופפים עד למרחק של 20 מטר. הצלילים פוגעים בעצמים שמסביב וחוזרים אל העטלף, שקולט אותם על ידי האפרכסות הגדולות שלו, אותן הוא מניע כדי לסרוק את האויר ואת ההדים החוזרים שהוא קולט. את ההפרעות הנוצרות בהדים החוזרים הוא מעבד במוחו וכך

איך מחנכים את הילדים להיזהר מאיסור לשון הרע?



הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

וכפי שכותב ה'חפץ חיים': "וביותר יזהר את עצמו לעולם שלא ישמעו אנשי הבית מפיו שום דברי גנאי על חברו, כי אם הוא בעצמו יעבור על זה, לבד האיסור בעצמו... שוב לא יהיה לו שום פתחון פה למנוע אותם מזה, ועל פי הרוב תלוי הנהגת אנשי הבית בעניינים כאלו אחר הנהגת בעל הבית בעצמו". בביאורים ומוספים מציינים, כי גם באופן שמותר ואף מצוה לספר לבניו בגנות אדם אחר, כגון שרואה באדם אחד שמוחזק במידה מגונה, כגון גאווה או כעס או שאר מידות רעות, או שהוא בטלן מתורה וכיוצא בזה, ורוצה להזהיר את בניו שלא יתחברו עמו כדי שלא ילמדו ממעשיו - כתב ה'חפץ חיים' לעיל (כלל ד ס"י) שמצוה עליו לבאר להם מדוע מספר בגנותו, כדי שלא יבואו לתמוה עליו שהוא סותר את עצמו, כי פעם אומר להם שאסור לספר בגנות אדם אפילו על אמת, ועתה הוא מספר בעצמו.

בכלל ח' סעיף יד מעורר עוד ה'חפץ חיים' על חובתו של אדם למנוע את בני ביתו מלדבר לשון הרע ולחנך אותם לכך כבר מילדותם. על גודל חשיבות הדבר מביאים בביאורים ומוספים מדברי ה'חפץ חיים' במקום אחר, שכאשר נתבונן היטב נמצא, שסיבת פרצת העוון המר של לשון הרע היא מחמת שכל אחד הורגל מנערותו לדבר מה שהוא רוצה באין מוחה, ואינו מעלה על דעתו אז שיש חשש איסור בדבר, ולכן גם בבגרותו כשנודע לו שיש איסור בדבר, קשה לו מאד לשנות את טבעו הנטוע בו מנערותו; לא כן אם היה האב מזהיר תמיד את בניו ומרגילים בזה מנערותם, ממילא היה דבר זה נטוע בנפשם מצד ההרגל, והיה קל להם אחר כך לגדור את עצמם לגמרי במידה הקדושה של שמירת הלשון". אמנם העיקר הוא הדוגמה האישית, שבלעדיה כל דברי המוסר לא יועילו,